

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06543

BILDER UN GEDANKEN

Hyman Goldberg



THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בילדער
און
געזאנקען

פון
ה. גאלדבערג

פאלטימאר, מד.

1928



ה. נאָלדפּערנ

Handwritten signature in cursive script, likely reading "H. Naldpern".

אינהאלטס פערצייכענים

זייט	
7	— — — — — צו מיינע פריינד
8	— — — — — דאָס לעבען
10	— — — — — די לאנדשאפט
11	— — — — — דור הפלגה
15	— — — — — ארך אפים
16	— — — — — צוריק ניט געקומען
17	— — — — — קארגע
19	— — — — — דער פויער
22	— — — — — ליון שקלאף
24	— — — — — קאנקורענצען
26	— — — — — דער נבוא
28	— — — — — צוויי חברים
30	— — — — — דער דיכטער
32	— — — — — כאַפּט דעם גנב
33	— — — — — שיר המעלות
34	— — — — — ישראל דער שמש
36	— — — — — על תורבן ישראל (פאָגראַמען).
38	— — — — — ברוך שפּטרוני
39	— — — — — קהלת
41	— — — — — פורים
42	— — — — — אויף קבר אבות
44	— — — — — אמאָל און הוינט
45	— — — — — אונשטערבליקקייט
47	— — — — — אל תשליכנו
48	— — — — — משה רבינו
53	— — — — — SOUVENIR
45	— — — — — לשנה טובה
55	— — — — — קריטיק און מבינות

צו מיינע פריינד

אה, איך ווייס
די אלטע טענה,
ליבע, טרייע
פריינדע מיינע!
דאך ערקלערען
מוז איך אייך,
(נאר עס זאל אייך
ניט פערדריסען),
— פריינדשאפט ווערט
גאנץ אַפּט צוריסען,
פון דער ווייט
פּערגעסט זיך גלייך,

נאר די מוזע,
זעהט איהר, ברידער?
זי פּערלאַזט מיך
ניט מיט ליעדער,
וועלכע טרייסמען
מיר אין קימער! ...
ניין! ... איך וועל
מיט דיר ניט שידען,
מוזע! — כ'בלייב דיר
טריי אויף אימער,
ביסט מיין פריינד
אין עלענד, ליידען! ...

מיינע פריינדע
און בעקאנטע,
גוטע ברידער
און פּערוואנדטע,
אלע, אלע
מיט איין קול
שרייען — „היט זיך
„דיינע ביינער
„פון דער איד'שער
„מוזעס ציינער,
„אויב דו ווילסט נאר
„לעבען וואהל!

„מוזט בעצייטענס
„איהר אויסמידען
„אויב דו ווילסט נאך
„גוט אַפּשניידען;
„דען וואָס גרעסער
„ס'איז דער דיכטער
„מוז ער צרות
„מעהר פּערטראַגען,
„און עס זינגט זיך
„נאר ווען ניכטער
„ביי דעם אידען
„איז דער מאַגען“ ...

דאס לעבען

דער צווייטער קעמפט
 אין נעבעל, שמורעם —
 האט דעם שיקזאל
 פון א קריגעגעל...
 עס טראג'ן זיך שיפען
 מיט גרויס אימפעט
 צו דערשלאג'ן זיך
 צו א ברעג ;

עס איילען קאפיטאנען
 צו פערלויפען
 יענעמס שיף
 די וועג.

עס ווערען שיפען
 אנגעשמויסען,
 איינס אין צווייטען
 זיך אנשלאגען ;
 עס זינקט א שיף
 פון שיפ'ס ברוד,
 אדער ס'ווערט אויף וויסטע
 ווייט פערטראגען ;

עס ווערען
 פיעל גערעטעט,
 די וואס שווימען
 און זיך טרינקען ;
 עס בלייבען פיעל
 פערווארפען,
 פיעלע ראנגלען זיך
 און זינקען...

דאס לעבען איז
 א בוך פון בילדער, —
 פארבען רייך ווי
 א רעגענבויען ;
 א סקרין מיט סצענעס
 פרייד און טרויער,
 ליכט און שאטען —
 בלענט די אויגען.

דאס לעבען איז
 א טיעפער ים,
 פערשפרייט
 צווישען האריזאנטען ;
 עס שמורמען, בריוזען
 זיינע וועלען, —
 טראגט צום הימעל,
 שלאגט אפ גרונטען ;

דער מענש — א קאפיטאן
 וואס שמעהט ביים רודער,
 ריכט זיין שיף
 צום ברעג ;
 זיין מוט, זיין חכמה,
 גוטער וועטער —
 די מאטראזען
 אויף זיין וועג.

עס גיט זיך איינעם
 אפ זיין ריזע —
 זונען שטראהל
 און גלאטער שפיעגעל ;

וואָס לעבען,
 ריידען, שאפען,
 וויינען, לאכען,
 מאכען טראכטען;
 עס שפיעגעלט זיך
 לעבען אין א בוך —
 א פערזעגעלטען,
 פערמאכטען.

דעם דיכטערס פען,
 ווי קינסטלער'ס פינזעל
 טריי קאפירט אָפּ
 דעם געפילדער,
 וואָס רופט זיך לעבען ;
 פון קאלירען, שמריכען —
 מאַלט אין שריפט ער
 בילדער :—

די לאנדשאפט

ברויט און גרינס
פאר מענש און פיה...
—

חלומט דארט
א ווינט מיהל ווייט,
באלד קומט אויך
זיין ביזע צייט...
—

זעצט א שווארץ
און ווייסע־פארע
יאגט און טראגט זיך
ווי א כמארע —

ס'שנייט א טריין
דעם האַריזאָנט
און פּעראַייניגט
ווייט און נאַהנט...
—

חלומט א פאַר
דעם יוגענד־טרוים
אונטער'ן שאטען
פון א בוים ;

קושט דער בחור
היים די מיידעל
און זי ענטפערט
שטיל און איידעל —
„ביסט מיר אויכעט
„שטארק געפעלען,
„לאַמיר ביידע
„חופּה שמעלען.“

זינגט א פויגעל
מיט געפיהל
פרייד און אומעט
אין דער שמיל.

קלינגט זיין ליעד
אין פרייער לופט,
אין דעם הויך
פון בלומענדופט...

הילכט עס אַפּ
אין טיעפען וואַלד...
גרינען פלדער —
זון בעשטראַלט...

פיטער'ן לעמער
זיך צושפרייט,
שפילט א פאסטוך
אויף זיין פלייט, —

האַרעקען באַרג און טהאַל
פּערגאַפּט,
וועקט זיך לעבען,
ווירקט און שאפט...

שפויגעלט אַפּ
א בלאַהער הימעל
אין קרישמאלען —
וואסער־דרימעל...

זייהט א פארמער
זיין שווער מיה —

דורך הפלגה

די משפחה	ס'א לעגענדע דא,
האָט געקוינדעלט,	א מעשה-לע
אַנגעפאנגען	א זעהר, זעהר
זיך פעמעהרען, —	שיינע,
ווי איהר גאנצקייט	אינטערעסאנט
אַנצוהאלמען,	און פיעל בעלערענד
האָט מען זיך	אי פאר גרויסע,
געמוזט פערקלערען ;	אי פאר קליינע:

האָבען מענשען	ס'האָבען מענשען,
זיך דערטראכט	גאר אמאל,
א טורעם בילדען	געלעבט צוזאמען
אַנצופאנגען,	; איין משפחה ;
ס'זאל אין הימעל-רוים	האָבען אלע
זיך הייבען,	גלייך גענאָסען
אין דעם אין-סוף	פון דער
צו דערלאנגען ;	אלגעמיינער ברכה.

ס'זאל משפחה	אלע האָב'ן
איינס זיך האלמען,	איין-שפראך גערעט,
קיינער זאל	געהאט נאָר
דערווייטערט ווערען...	; איין געדאנקען ;
„קוין מאָל ניט !“	אלע צו איין ציעל
— האָט גאָט געדונערט —	געשמרעכט,
„כ'וועל דעם מענשענס פלאַן	געהאט נאָר
„צושמערען !“ ...	איין פערלאנגען.

און ער האָט
 אראָפּ גענידערט
 און צומישט
 בעגריעפען, שפראכען ;
 האָב'ן זיי אויפגעהערט
 פערשמעהן זיך,
 מעהר געקענט
 שוין גאָר ניט מאכען.

דער צעמענט
 וואָס האָט געהאלטען
 פרטים גאנץ —
 צונויפגעהקעלט,
 איז צופאלען,
 זיך געשפאלטען
 און אויף זעמדלעך
 זיך צוברעקעלט ;

האָב'ן זיך ניט
 געקענט פערטראַגען,
 שטימען איינער
 מיט דעם אנדערען ;
 איבער דער וועלט
 זיך אָנגעפאנגען
 צו פערשפרייטען,
 אויסצואוואַנדערען, —

גרופען, שמאמען,
 פעלקער, ראסען...
 'זוי דערצעהלט אונז
 די לעגענדע, —

האָט פון מענשענס
 ערשמען טרוים גאָר,
 אויסגעלאָזט זיך
 אזא ענדע...

קלינגט עס גאנץ נאָאויז
 און איינפאָך
 און בעוואוסט
 אלס „דור הפלגה“ ;
 דאָך זינט דורות
 עקזיסטירען
 איז דאָס מענשהייטס
 גרעסטע פלאַגע

אין כאַראַקטער
 און נאטורען
 פון געבורט
 זיך מענשען שיידען ;
 ריכטען, דענקען
 און ענטוויקלען
 זיך אין לעבען
 גאנץ פערשיעדען.

פאַרמולירען
 זיך אין גרופען,
 קלאַסען, פעלקער,
 ראסען, שמאמען ;
 דורך אומשמענדען
 נאָר פּעראַייניגט, —
 דאָך זיי קלעפען
 ניט צו זאמען.

„יענער איז דאך
 „ווי א בלינדער
 „וואס ווייסט יענער,
 „וואס פערשמעהט ער!“ ...

יעדר אורטהיילט
 פון ערפארונג
 וואס ער זעלבסט
 האט דורך געמאכט, —
 איז ער קלוגער
 דאך פון צווייטען,
 ער נאר איינער
 דענקט און טראכט.

כאפט זיך יעדער
 בעסער רעדען,
 איידער יענעם
 אויס צו הערען;
 איידער לערנען
 זיך פון צווייטען,
 בעסער יענעם
 אויפצוקלערען.

שפארען זיך אלע
 זיין די ערשמע,
 איינס דעם צווייטען
 איבערשלאגען, —
 קען מען אהן כאפן
 און טומעל
 צו קיין מאַלק
 זיך ניט דערשלאגען.

יעדער מענטש
 זא וועלמעל פאר זיך,
 אין זיין איד, —
 פרייוואטען לעבען;
 איינער וויל
 וואס מעהר פון צווייטען
 זאל זיך איהם
 אליין איינגעבען.

בלוט-פערוואנדטע
 זיינען פרעמד זיך,
 עלטערן, קינדער,
 שוועסטער, ברידער —
 אין בעגריעפען
 און געשמאקען
 זיינען זיי זיך
 אפט דער ווידער;

ווי פיעל קעפ
 אזוי פיעל מיינונג
 אין א כלל'ס
 צוזאמענלעבען, —
 זאגט דער „טאג“
 און דער זאגט „נאכט“,
 אין איין
 אלגעמיינעם שמרעבען.

יעדער איינער
 שמעלט זיך העכער,
 און אזוי
 פיהלט אויך דער צווייטער —

ברעכען אויסעט
מיספערשמענדניסע,
אָפּטע רייבונגען
און שמרייטען,
בלוט פּערגיסונג,
געג'ן פּערגיסונג,
נ'אלע דורות,
אלע צייטען.

און דער טרוים
פון דור הפלגה
בלויבט נאָך אלץ
א ווייטער חלום,
אויך די נבואה
פון ישיעה'ן, —
ס'איז נאָך ווייט,
גאַנץ ווייט פון שלום...

שארפער זיינען
צוויסטיגקייטען
אין פּערזענליך
אינטערעסען ;
ס'הערשען די
וואָס קענען זיענען
און וואָס קענען
נאָר ערפּרעסען.

דאָס פּערשיעד'נהייט
אין ארט לעבען,
זיטען, גלויבען,
כאַראַקטאַרען,
שפּראַכען, שטרעבונג,
אינטערעסען —
ז'צום — קאַנפּליקט
געשמעלט געוואָרען ;

ארך אפים

ארך אפים
איז גאט'ס מידה, —
הערט ער שבחים
אויס געדולדיג,
פון די פיוט —
תהלים זאגער,
וועלכע ווילען ניט
בלייבען שולדיג ;

ווייל עס קאסט דאך
גאר קיין געלד ניט,
און מ'איז יוצא
און גע פטר'ט...
לאזט ער נודיען,
ביז זיי ווערען
זעלבסט פערנודיעט
און פערמאטערט...

צוריק ניט געקומען

לעסענס מאך,
ניט שטיף, ניט לאך!

אויס! ... א סוף! ...

אין טאג אף

וועלען מיר ביידע,

איך און סיידע,

היינט זיך נעמען! ...

רייז — ראי,

וועלען זיין פריי! —

קענט פול סעמען! ...

איך וועל הוקען,

גאר ניט קוקען,

זיך ניט קלעמען

וואס מ'עט מאהן, —

היינט וועל איך

האבען פאן! ..

* * *

שטיל און גיך,

לעבעדיג, פריש,

פאנגען פיש

האבען ביידע,

סעס און סיידע,

זיך פערנומען;

ס'שיפעל א קער...
זיינען ניט מעהר,

זי און ער,

צוריק געקומען...

ס'אר א פלאג! ...

יעדען טאג,

לעז און רעכען,

קאפ זיך ברעכען,

לערען, קלער,

שרייב און מעק,

אהן אויפהער,

אהן א ברעג!

זיין געבויגען, —

פאר די אויגען

; זעה קיין וועלט;

סאי אין קעלט

סאי אין היין

שמעה אויף גיכער,

כאפ די ביכער,

לויף און שוויץ!

לויף כסדר,

דא אין סקול,

דא אין חדר, —

ווי א פול

זיין פערנארט

און פערשפארט

; אויף איין ארט;

רעד קיין ווארט,

זיין פערשמאכט

און פערטראכט,

קארגע

(געשריבען אין דער צייט פון ריעל עסטייט בוס)

ווערען לענדלאַרדס,	ס'זיינען מענשען דאָ
געמען רענט.	פערנארמע,
אונד די רענט	האַלב אונזויסענד,
ווערט ניט צוריקען,	איינגעשפארמע :
ס'ווערט אין „באַפערעס“	וויל'ן ניט לערנען זיך
געקליבען.	פון קיינעם —
און מען האלט	מעהר פערשמעהן
אין איין צו לייגען,	פון יעדען איינעם.
וואַקסט אלץ גרעסער	קענען נאָר
דער פערמעגען.	קיין צוויי ניט צעהלען,
און עס הויבען זיך	דאָך זיי טרעפען, —
די רענט —	קלוגע פעהלען.
וואַקסט פראַצענטען	פליהען ניט הויך,
אויף פראַצענט —	פאלען ניט טיעף,
וואַלט מען יאָ שוין	ס'איז בעגרענעצט
וועלען לעבען,	זייער בעגריעף.
ז' שלעכט דעם סענט	קריכען פאמעלעך,
ארויסצוגעבען,	הארט ביי ד'רעדד,
שווער צו פועל'ן	האַרעפאש'ווען
זיך פערגינען,	ווי די פערד.
יענעם געבען צו פערדינען.	טהויל'ן ניט אויף
	קיין גרויסע זאכען,
און מען לעבט נאָר	קענען קוים
פאר דעם געלט,	א לעבען מאכען.
מ'וויל פארשלינגען	ווייסען דאָך
גאר די וועלט.	דעם סענט צו האלמען
	און דעם מאַהלצייט
לאַזט די וועלט	נ'צווייען שפאלמען.
זיך ניט איינשלונגען,	
קומט א קריזיס	שפאַרען, קלייבען,
אומגעלונגען ;	סענט צו סענט,

אפגעלעכט
ווי די חזרים —
פאלען יורשים אן
ווי ווערים ;

האפען יורשים
שמארק פאראיבעל
און עס טהומ זיי
גרייליך פאנג —
„ניט פארגונען
זיך דאס לעפען,
און געלעבט האט
דאך צו לאנג!“ ...

כליבען הייזער
שמעהען לער,
וואו מען טהומ זיך
נאר א קער ;

געהען „באפעריעס“
געבראכען,
ווערען מארטגיידושעכ
צעקראכען ;

שרומפט
דאס אַנגעזאמעלט געלד,
לאזט זיך אויס
די קורצע וועלט...
* * *

דער פייער

א גערויש און א געטימעל
איז אין „יגון ואנחה“,
עס איז דארטען רויט דער הימעל
און אשרעקליכע מערכה ;

א גרויס אומגליק האט, פון זיסען
טרוימען, אין מיטען דער נאכט,
אלע מענשען אויפגעריסען,
פון דעם הארטען שלאף ערוואכט ;

און זיי לויפען אום אין דרויסען,
ווי צעמישטע, אין גרויס צער,
ליארמען, שרייען און זיך שטויסען...
שטארקער, גרעסער די געפאהר.

ווערט עס אלעס אויגענבליקליך,
וואס א רגע, א מינוט,
ווערען מענשען מעהר אומגליקליך...
שוין פארלארען גאר דעם מוטה.

און אראפגעלאזט די הענט
שטעהן די פייערלייט אהן כוח,
ס'העלפט שוין ניט קיין אינסטרומענט,
ניט קיין עצה און קיין מוח.

ווייטער מעהר צו קעמפען, שמריימען
מיט דעם פייער עלעמענט ;
אין א פלאם פון אלע זיימען
שטעהט פערכאפט די שטאט און ברענט...

* * *

— ג'וזאלט, אוי רעמעט, כ'בין פערלארען,
מיינע ציערונג, מיינע פערעל!...
— אוי אנ-אומגליק, אוי א צארען,
גאר א שפאגעל נייע שערעל.

נאָר וואָס נעכטען ערשט געקויפט! ...
 — וואָס וועט איצטער טהון די שטאַט?
 וועה געשריגען, גיכער לויפט,
 זעהט כאַטש ראַטעווען די באַד! ...

— אַך און וועה צו מיינע זינד,
 וואָס טויג מיר שוין גאָר מיין וועלט,
 כ'האלט ניט אויס — מיין איינציג קינד! ...
 — וועקסלען... זילבער... סחורה... געלד...

— אַך די רייניקייט, כאַפט אידען! ...
 — נעמט די ספרים, גיכער, קינדער! ...
 הערט זיך קולות פיעל פערשיעדען;
 יעדער איינציגער בעזינדער.

האַט זיך פאר-זיך זיינס אין זינען
 און עס איז א גרויס מבוכה,
 ווי א שטאַק צושטערטע בינען
 זעהט אויס „וגון ואנחה“...

* * *

אין מזרח זייט דער ברעג פון הימעל
 האַט מיט א פורפור-רויטקייט זיך בעדעקט,
 ווי פון א זאנפטען, זיסען דרימעל
 האַט אליך די מאַרגענ-שמראַלען אויפגעוועקט.

א מילדע ליכט צוגיסט זיך איבעראל,
 צוגלייך מיט זיסען, אראַמאטנעס דופט
 און מיט דעם זינגען פון א נאכטיגאל;
 נאָר דאַרטען ציהט א רויך זיך אין דער לופט,

א ווייס און בלויער רויך — ציהט זיך פון ד'רערד,
 עס גליעהען האַלעוועשקעס דאָ און דאַרט...
 פיעל מעשען-לעבענס, גליק און רוה צעשטערט,
 פיעל האַפנונג, שמרעכונגען — ז'אויף יענעם ארט! ...

דארט איבער'ן גאנצען פעלד ליגט אויסגעשפרייט
 פיעל מעכעל צו ווארפען, פערברענט און צובראכען,
 ארום-זיי וואלגער'ן מענשען זיך אין נויט,
 אהן מוט און אהן לעבען, ווי טרוקענע קנאכען...

אין שטומען צער, אין טרויער טיעפען
 פערזונקען, אין שטילען אנגסט ערגריפען, —
 א שטאט אבלים שמעהן די קעפ געכויגען...
 — „פארוואס?“ .. פערצווייפעלט פרעגען שטארע אויגען...

„אט דאס איז דאך די גאנצע צרה“ —
 — שלאגט אפ דארט א בת-קול אין מימען —
 „וואס יעדער זוכט נאר זיינס — צו פעהימען,
 „אזא שטאט מענשען אהן עין הרע !

„—דער פייער ט'אך אל'מען געמראפען —
 „וואלט מען גלייך פון אַנפאנג געלאפען
 „דעם פייער לעשען אלע אין איינעם,
 „דער יחיד פאר דעם כלל וואלט קערען
 „דאן וואלט עס ניט פאראומגליקט קיינעם,
 „פערשפארט וואלט יעדער גיסען טרערען“...

דער לױן שקלאַף

שקלאַפּט מען נאָר פאר יענעם
 קומט מען אָפּ שוין גיהנם,
 ס'קומט דעם באַס וואָס מעהר איהם
 נעמט ער די געדערעם —
 ברויכט מען שוין ניט עסען,
 דארף מען דאָך קיין ברויט גאָר —
 ארביימען צום טויט נאָר
 און אין זיך פּערגעסען...
 און דער ווייב צום לעבען
 איז ניטאָ צו געבען,
 דאַרט עס אויס דער מוח,
 פּלאַגט עס דער געוויסען,
 ווערט דאָס האַרץ צעריסען,
 מ'שלאַגט זיך אויס פון כוח...

אלעס איז בראַנד טהייער
 ס'ברענט א העליש פייער —
 בלייבט מען יענעם שולדיג;
 קומט מען אַפּטער מאַנען,
 בעמען און דערמאַנען,
 ווער'ן שוין אומגעדולדיג
 אַלע קרעדיטאַרען,
 מ'זוייסט אין אלע סטאַרען —

וויל שוין קיינער לייען,
 קיינער וויל מעהר באַרגען,
 העלפט עס ניט דאָס זאַרגען,
 מ'קען קיין זאַרג ניט קייען —

זיך מיט זאָרג ניט קליידען,
 מ'וויינט אליין אין ליידען
 ווען מ'האַט קיין סענט ניט,
 אין דיין הויז קענסט וויינען —
 נאָר מען לאָזט ניט וואָהנען
 ווען מען צאָהלט קיין רענט ניט —
 ס'ווערט פערקויפט פער אַקשען...
 מאַנט דער באַס פראַדאָקשען,
 וויל פון גאָר ניט וויסען —
 מוזט אָהן שטרוי איהם שאַפען,
 ווי אמאָל די שקלאַפען —
 ציגעל — צאָהל געוויסען...

איז נאָר דאָ איין וואַפען —
 ניט זיין אונטער טהעניגט, —
 פרייהייט זיך צו שאַפען
 זייענדיג פּעראַייניגט.

קאנקורענצען

און דער צווייטער
 'ו ווי אין הרם —
 קיינער וויל
 צו איהם ניט שמעקען.

מיט דעם איינעם
 פיהלט מען היימיש,
 קויפט מען גערן
 זיינע מחורה;
 און צום צווייטען
 איז מען פרעמד גאר,
 מיט איהם האנדלען
 האט מען מורא.

שטראהלט איין קרעמער,
 און דער צווייטער —
 אויף זיין קאנקורענט
 איז ביז גאר,
 און ער טראכט זיך:
 „ס'אר-א כישוף
 ס'שמעקט אין יענעם?
 ווען ער ווייס גאר!“

* * *

ס'שטראמט די צייט,
 זי שנייט און בייט, —
 פערלאפען זיינען
 טעג און יאָהרען;
 מענשען האַבען
 זיך געביטען,
 גאַסען-אַנדערש
 גאר געוואָרען...

שמעקן סטאַרס צוויי
 איינס נעבען צווייטען,
 אויסגעפּוצטע,
 פול געפּאקטע —
 מיט די שענסטע,
 בעסטע וואָרען
 און מיט פּרייזען
 'ראַפּגעהאַקטע.

טהוט איין קרעמער
 גאָר דעם צווייטען,
 קוקען ביידע סטאַרס
 עגאַל אויס;
 דאָך איז שפּע
 גאָר ביי איינעם,
 און דער צווייטער
 שפּייט די גאַל אויס.

איינער זשויבט
 און לעבט, פּערגינט זיך,
 און דער צווייטער —
 לייזט אַ סענט ניט;
 קען קיין גאָטס,
 קיין בילס ניט צאָהלען,
 האַט אפּילו
 אויף קיין רענט ניט.

איינעם ווייסען
 אלע קונים,
 מ'קומט צו איהם
 פון אלע עקען;

ז' שווער דעם באַם
צופרידען שמעלען, —
בייט ער שמעלעם,
קומט אָפּ גיהינם...

און עס בלייבט איהם
אלץ די פראגע
ניט פערענטפערט
אין זיין מוח:
איז דאָס מזל?
צו אין שכל, —
פון הצלחה
ליעגט דער כוח? ...

איצמער שמעהט
א געז'לין סטיישען
אויף דעם פלאץ
פון יענע קראַמען;
פון אמאָל'גע
קאַנקורענטען
ז' איינער גאָר רייך,
האַט א נאַמען,

טהוט שוין גאָר ניט, —
און דער צווייטער
איז א סיילסמען
איצט ביי יענעם,

דער נביא

„ליגט דער גליק
„פון קורצען לעבען“...“

איז זיך יעדער איינער
פאר זיך
מיט זיין אייגען איך
פערנומען ;
קען זיין דורשט
נאך לוסט ניט שטילען,
זוכט דעם צווייטען
ביי צוקומען, —
— אויסצונוצען,
אונטערדריקען,
איבערשפיצען,
איבערשטייגען...
וויל מען ניט
פונ'ם נביא לערנען,
קיינער וויל זיך
איבערצייגען.

קעמפען ביטער
קין און הבל
נ' אייביג
בלוטיגע מלחמה ;
אויגען פול
מיט שנאה, קנאה,
אין די הערצער —
ברענט נקמה...
זעהט דער נביא צו
דעם יאמער,
די פערצווייפלונג
און מיסטרוען ;

קאלט, פערגליווערט,
זיינען מענשען,
טהיעריש, זינדיג
און פערדארבען.
טויט ז', דער נביא
ביי זיין לעבען, —
לעבט אויף
ווען ער איז געשטארבען.

אויסגעטהון
פון זיך אין גאנצען
טהוט ער אמת
פראקלאמירען,
ר' וויל די מענשען
מאכען בעסער,
אויף דעם גלייכען וועג
זיי פירען. —

פאלשקייט, אומרעכט,
אויסצוראמען,
אפצווישען
בלוט און טרערען.
פראטעסטירט ער,
שמראפט און ווארענט,
זוכט די מענשען
אויפצוקלערען —
„נישטיג, קליון,
„איז יעדער איך
„אהן איין
„אידעאלעס שטרעבען,
„נאר אין אויפטהון
„פאר דער מענשהייט

פאנגט מען אן ערשט
 איהם פערשמעהען...
 ווערען זיינע רייד
 פעהייליגט—
 בלייבט אונשמערבליך
 פאר די דורות....
 שמעהען אויף
 נאכפאלגער, גייסטער
 און פערשפרייטען
 זיינע תורות. —

פאנגען מוחות אן
 צו דענקען,
 מוחות טונקעלע,
 פערטעמפטע; —
 שאפט זיך פרייהייט
 פאר די מאסען
 אונטעריאכטע
 און בעקעמפטע.

דאס פארניכטען זיך
 אנשטאט — ס'זאל
 איינס דעם צווייטען
 העלפען בויען...

וואקסט דער עלענד
 אונגעהויער, —
 נויט און טרויער
 פון די מאסען,
 און א קליינע
 הערשער קלאסע —
 לעבט פערשווענדריש,
 אויסגעלאסען...

שמארבט דער נביא
 מיט דעם וועלט שמערץ
 טיעף אין הארצען,
 פול מיט וועהען.
 דאן ערשט
 פאנגט מען אן צו שעצען,

צוויי חברים

קיין פרנסה
האבען זיי קיינער,
ווערען ביידע
אויסגעריסען...

ברוך'ס נאָז
האָט וואָס פון קיעוו
גאָר דערשמעקט...
גאָט איז נאָך געשלאָפּען —
איז אין קיעוו
שוין געווען ער,
און זיין קאָנקורענט
געטראָפּען...

„האָסט געמאכט
„אומזיסט הוצאות
„צוריק אהיים פּאָהר!“
— טענה-עט ברוך ; —
„מע'ט נאָך זעהען
„דיינע גליקען
„ס'דו וועסט מאכען!“
— ענטפערט זרח...

אין דעם מערקט זיך
א קווארטאלגע
לאַזט פון ווייטען
גלייך צו זיי זיך געהן...
„אי, אַ פּאַס!“ — שרייט ברוך —
„כ'האָב!“ — זאָגט זרח —
„איך וועל לויפּען,
„דו בלייב שטעהן...“

אין א שטעטעל
צוויי חברים,
ברוך, זרח,
האָבען געלעבט ;
קינדער צוזאמען
זיך געשפּיעלט,
רבנים צו ווערען
געשמרעכט.

פון איין בלאט
געלערענט,
אין איין צייט געהייראט
און אראָפּ פון קעסט ;
אין איין צייט,
מיט שטעקלעך,
אויף דעם מאַרק בעוויזען
האָבען זיי זיך ווי געסט.

האָבען שמעקען
אַנגעפאנגען,
טאפּען, זוכען
און שפּיאַנירען ;
אינס דעם צווייטען
היטען, נאָכטהוּן,
אינס דעם צווייטען
קאָנקורירען.

און געוואָרען
זיך דם שונאים,
אינס פון צווייטען
רייסט דעם ביסען ;

זאגענדיג דאָס —
 איז זרח ענטלאָפּען,
 יאָגט נאָך איהם זיך
 דער קווארטאלנע —
 און ער כאַפּט איהם,
 זעהט זיין פּאַס
 און זאָגט איהם ביז —
 „דו ביזט לעגאלנע,
 „וואָס זשע ביזטו
 „זשיד, געלאָפּען?“ —
 „הארינקע,
 „וואָס קענסטו ניט פּערשמעהן? — רוגז'ן פּערהיילט.
 — ענטפּערט זרח —
 „כ'האַב דעם וואסער קור
 „גענומען
 „טאָר מען דאָך ניט שמעהן,
 „טרינקסט דאָך אויך
 „די מינעראלען, פּרייזן,
 „ביסט דאָך
 „אויך געלאָפּען?“...
 ס'האַט דערווייל
 זיך ברוך אויסגעדרעהט,
 מיט זיין סוחר
 זיך געטראָפּען ;
 האָט געכאַפּט
 א מנה יפה
 און מיט זרח'ן
 זיך געטהיילט, —
 דאָס האָט
 אלע זייער
 פּריהערדיגע
 רוגז'ן פּערהיילט.
 און אין שמעטעל
 געהט א ווערטעל אום,
 א זאָנדערבאר, —
 משיקאווער :
 „אַנגעפּייפּט
 „אין קיעוו
 „דעם קווארטאלנע,
 „צוריק געוואָרען חבר...“

דער דיכטער

זיינען אידען
מעהר בעלנים,
איידער צאהלען
פאר אזעלכע
נארישקייטען
מזומנים.

ערנער איז נאך
אין רעדאקציעס,
צווישען שרייבער,
ליטעראטען ;
די וואס זיצען
ביי א דעסקעל, —
האלטען אָנעמ
די פאדראטען...

שרייבען זאכען
מייד מו אַרדער,
„מעלה-גירה-ען“
ווייל יאו ווייט...
שפרינגט די פען
פון מצה-רעדלער, —
ס'ווארט דער זעצער
אויף טאַנדייט...
קוקען ציניש
אויף דעם ערנסטען
דיכטער-טרוימר
דיעזע שקלאפען,
מיחסים, —
לאכען אויסעמ
זיין נאַיוועס
גייסמעס-שאפען...

זיינע פריינדע
און בעקאנטע,
גוטע ברידער
און פערוואנדטע,

אלע, אלע,
אין איין קול
שרייען — היט זיך
דיינע ביינער
פון דער איד'שער —
מוזעס ציינער,
אויב דו ווילסט נאָר
לעבען וואהל !

דען עם זינגט זיך
נאָר ווען ניכטער
ביי דעם אידען
איז דער מאַגען,
און עם טויג זיך אויס
דער דיכטער
נאָר אויף צרות
און אויף קלאַגען...
'ר-האַט אפנים
פון א מלמד,
פון א בדחן,
גראמען-פלעכטער, —
„מילא... נו? ... הא? ...?
„מעכעטייסע! ...
„עט! ... א שרייבער —
„ניט קיין שלעכטער!“ ...

אויף טאלאנט
מכינות זאָגען

- געלע בלעמען
 וואלגערן זיך...
- ס'פלעפט דער עולם
 דום-פערגאווערט;
 מוחות ווערען
 מעמפ, פערזשאווערט...
- מעגליך נייעם
 ווערט צוטראגען,
 ווי די בייגעל
 היים געבאקען;
 רייצט דעם גומען,
 דארבט דעם מאגען,
 עס פערדארבט אויך
 די געשמאקען;
 בלייבט קיין פלאץ
 פאר לימערטאטור —
 קיין צייט דאס דענקען
 צו ענטוויקלען;
 ס'קען קיין קונסטליך
 ווארט זיך וועבען
 אויף דעם אַרט
 פון שונד ארטיקלען.
- וואגעלט עלענד —
 ווי זיין פאלק —
 דער דיכטער,
 קען קיין אַרט געפינען
 אויסצודריקען
 זיין געליימערטען
 געדאנק
 און טיעפען זינען...
- ווי א קראנקהייט —
 אַנגשמעקמע,
 איז דער שפאם
 אַנ-אלגעמיינער;
 ווי די כלבים
 בילען, בייסען,
 אויף דעם פרעמדען —
 קריצען ציינער...
- ווי די בעטלער,
 ניט פערגינער,
 זוכען יענעם
 אַפצושרעקען;
 זידלען, שילמען, —
 האַבען מורא
 מאַמער וועט
 פאר זיי ניט קלעקען...
- ס'שמירען פייפערס
 שמוץ פון לעבען,
 מעגליך ווערט
 ארויסגעגעבען
 פולע פיידזשעס
 מיט אַוואַציעס, —
 גרויסע קעפ
 פון שונד סענזאציעס, —
 רויב און מאַרד
 און גמ-סקאנדאלען...
- ווערט עס
 דורכגעלעזען גיך;
 ווי אין הערכסט
 פון בוים געפאלען —

כאפט דעם גנב

(וועגען בערימטען טיע-פאט-דאָם סקאנדאַל)

שטארקר, העכער ;	ג'וואַלד, א גנב !...
און מען יאָגט זיך	יאָגט איהם, כאַפט איהם,
מיט דעם גנב —	האַלט איהם, שלאָגט איהם !...
נאָך דעם גנב —	אַן אַ... לויפטער !...
איבער פלאַנקען,	עפעס א טשאַיניק
איבער דעכער...	וועק געלאַטכעט,
	האַט פערנארט עם
	און פערקויפט ער !...
אלע טומלען,	לויפט דער גנב,
אלע שרייען,	שרייט דער גנב
אלע יאָגען,	אויכעט — יאָגט איהם !
אלע לויפען ;	האַלט איהם, שלאָגט איהם,
לויפט דער גנב	גיכער-כאַפט איהם !...
מיט די לויפער,	ס'האַט א קאַזאק
לאכט זיך אויסעט	זיך בעגנבעט,
אין די הויפען...	ווען איך פאַק איהם,
	אוי וואַלט איך שוין
	גוט צוקלאַפט איהם !...
עולם-גולם	ג'וואַלד, א גנב !...
בלייבט ג'פּלעפט	ווער א גנב ?...
וואָס ?... איך מיינ,	וואו א גנב ?...
ז'דער געלאַף ?...	מישען זיך קולות
כ'זווי ?... א טשאַיניק	
קעראַסין ?...	
ס'אר א וועזען,	
אַ בעטראַף ?...	

שיר המעלות

אשרי כל ירא די (תהלים קכ"ח).

וואיל איז דעם וואָס פירכטעט גאָט,
בענוגענט זיך מיט וואָס ער האָט,
געקט אין גאָטעס וועגען,
זוכט ניט קיין פערמעגען;
פראצעוועט און לייגט אין מויל,
אך, ווי גוט איז איהם און וואויל! ...

און די ווייב — זי פלאַדיעט ווי א וויינשטאָק,
ווערט די הויז פול — הוושעט ווי א בינשטאָק;
קומען צו נאָך פרעסער,
וואַקסען קינדער גרעסער,
ווערט פערצווייגט מעהר די משפחה,
אויף זרעינו — גראַט די ברכה...

הערט עס אויף צו קלעקען,
דארף ער זיך ניט שרעקען, —
דאן פערלאָזט ער זיך א בערדעל
און אויף גאָט, — ווערט פרומער —
ציעהט נאָך אַן אויף זיך א הויקער,
ווערט א ביסעל קרומער.

נעמט ער זיך צום ציהען...
געהט ארום פערשרייבען,
פאר ישיבות, פאר ירושלים קלייבען,
פאר יתומים, קראַנקע, פאר אלמנות חיות,
— נעמט און גיט ניט —
מאַכט ער גאָר א פיינעם כאַיעס (חיות) ...

גיט אויס קינדער, מאַכט צו ליימען,
האלט אויס — ווי אמאָהל פערציימען;
און עס קומען די רוחים, מיט פראַצענטמען,
גאַנצע מחנות, רעגיימענטען, —
שמילע אידעלאַך און אידען
און ישראל — לעבט אין פריעדען.

ישראל דער שמש

סאי אין פינסטער,
שטורעם, קעלמ,
טהוט ער ערנסט
זיין אלטע שליחות.

אין איין האנט
זיין אלמען שטעקען,
אין דער צווייטער —
זיין לאנטערנע;
קינע ווינטען
ניט אויסלעשען
קען זיין ליכטעל,
די מיזערנע.

ברענט עס העל
זיין צויבער-ליכטעל
און מיט פינסטערניש
זי קעמפט;

שלאפט דער עולם
טיעף פערזונקען
אין אילוזיען
פינסטערע, — פערטעמפט...

* * *

פינסטער, קאלט
און שטיל אין ד'רויסען,
ס'שלאפט געשמאק
און הארט דעם עולם...

פלוצלונג ברעכט
א וואַיען אויס,
ווי שאקאלען
אויף א בית-עולם;

קאלט און פינסטער
אין דער אויסען,
שטיל איז ווי אויף
א בית עולם.
האלבע נאכט
האַט שוין געמיטען,
שלאפט שוין אומעטום
דעם עולם;

נאַר די הענער
קרעה'ן זיך איבער
צייטענווייז
צווישען זיך,
און עס בלייבט
צוריק שוין אלעס
ווי פערשטאַרבען,
מ'הערט קיין דין...

ר' ישראל דער שמש
שלאפט ניט!...
געהט ארום
ווי אויף דער שמירה
איבער'ן שטאַט,
און מיט דעם ניגון —
בעת מען פיהרט
א מת צו קבורה —

פון „צדקה
„תציל ממות“,
וועקט ער, שרייט
„שטעהט אויף צו סליחות!...“

געהט די נאכט
דורך בלומ און טרערען,
וועקט ער ביז
עס פאנגט אן טאָגען...

* * *

קיל און גרויליך
אין דער לופטען,
ס'פאנגט דער עולם
אן אויפשטעהן ;
ס'שיינט די זון אויף, —
קען ישראל
זיך אויסרוהען
אויך שוין געהן...

ס'האָכען הינט
דערהערט דאָס וועקען
פון דעם שמש,
זיינען זיי בייסען
אָנגעפאלען,
מיט רציחה, —
ווילען אויף שטיקער
איהם צורייסען ;

דאָך ישראל
בלייבט אונערשראָקען,
קען יסורים
פיעל פערטראָגען ;

על חורבן ישראל

עס שטורמען ווילדע כוחות דארט, —
 די חיה ט'אין מענשען ערוואכט ;
 דאס בלוט אומריינע ט'זיך צושפיעלט
 און ס'ווערט א פאגראם דארט געמאכט.

פערווילדעטע קולות „ביי זשידאָוו!“
 געמישט מיט א יאמער-געשריי...
 דעם הימעל פארבט א פייער רויט,
 און בלוט פארבט די ערד דארט, אוי וועה! ...

— דאס זיינען בלוט-דורשמיגע חיות,
 פון וואלד מיט אימפעט געקומען,
 א סטאדע שאַף בעפאלען, —
 פערצוקען, צורייסען און ברומען...

דער פאסטוך בעהאלטען, — קוקט צו
 און שווייגט... אוי שאַנדע און שמאך! ...
 אך, זעה וואָס מען טהוט מיט דיין שאַף!
 אַה שומר ישראל ערוואַך! ...

יא, שווער פערזינדיגט האַבען אידען
 קעג'ן דיר זיך, גאַט, יעצט און אמאָהל,
 און ס'קען דיין צאַרען גאַר ניט שמילען, —
 פערפאַלגט ער און שטראַפּט אַהן א צאַהל ;

די שערי רחמים פעסט פערשלאַסען,
 דאָס פאַלק אויף הפקר געלאָזען,
 זיין וויינען, שרייען, זיינע תפילות —
 צום כסא הכבוד ניט דערלאָזען...

אַך, אַבער קינדער פון דער ברוסט —
 די מוח'לעך אויף שטיינער צעדראַשען! ?
 ביי מומערס די בייכער געשפאלטען,
 אומצייטיגע לעבענס פערלאַשען! ...

אונשולדיגע מעכטער און כלות —
 פאר פאָטערס און חתנים געשענדט;
 און בערג מיט ספרים, ספרי תורות,
 געריסען, געטראָמען, געברענט! ...

אין חדרים — אינגלעך מיט דעם רבין,
 געשטיקט, געקוילעט גאָר אהן מורא;
 רבנים אין די גאַסען געהאנגען,
 פאַלקס-פיהרער און דיענער פון בורא! ...

* * *

פאר אלע די ריינע קרבנות
 וואָס האָבען קיין זינד ניט בעגאנגען
 זאָל, גאָט, זיך דיין ראכע דערוועקען
 און ס'זאָל אויף די פייניגער דערלאנגען!

עס זאָל דאָס בלוט פון אלע קדושים
 צוזאמען מיט דעם קוואַל פון טרערען,
 פון לאנגען גלות, זיך צו מישען, —
 עס זאָל פון זיי א מכול ווערען,

וואָס זאָל פערפלייצען און פערשוויינקען
 וואָס שלעכט איז און פערדאַרבען,
 אַפּווישען אלע זינד, פערגעבען,
 קיין זינד ניט מעהר — קיין קרבן...

קיין שוואַכע און קיין שטארקע מעהר,
 קיין מאכט, קיין אונמאכט עקזיסטירען;
 גאָר דו אליין, דיין הייליג מאכט,
 אַה גאָט, אויף אימער זאָל רעגירען! ...

ברוך שפטרני

גאר אפשרעקען...
 מ'זיך געטוליעט
 און געפאשעט,
 ניט געקימערט
 וואס מען סטראשעט...

פון דעם קאטער
 פטור ווערען
 האט מען אויפגעהערט
 שוין קלערען —
 גאר צו טראכטען
 און צו האפען
 פלוצלינג...
 האט א נס געטראפען!...

אין א מעפעל
 איז ער פערקראכען,
 ס'האט געהאלטען
 זיך אין קאכען...

נ' אפגעברייטער
 איז ער אנטלאפען...
 קיינער איז איהם
 נאכגעלאפען...

ס'איז א קאטער
 אויף צוויי פיס...
 שמויסט איהר אן זיך
 ווער דאס איז!...

דאנק און לויב דיר,
 ליבער פאטער!
 ענדליך שוין
 געווארען פטור,
 פון דעם פעסט,
 דעם פוילען קאטער, —
 ס'גאנצע הויז
 פערעיפושט האט ער...

קיינע נוצען
 האט געבראכט ער,
 האט פון לאמבען
 נור געטראכט ער...
 וואו צו נעמען
 אלעס „איזי“ —
 זייענדיג
 קיין מאהל ניט ביזי...

ניט געווען שוין
 אויסצוהאלטען —
 וואס פון איהם
 מעהר צו בעהאלטען...
 האט גע-גנב-עט
 אהן רחמנות
 און געשלעפט,
 גאר א סכנות...

מ'האט געטריבען
 איהם מיט שמעקען,
 ניט געקענט איהם

קהלת

ס' מייד'ט דער ווינטער, קומט דער פרילינג —
 שוין בעשטימט פון אייביג יאָהרען,
 קומט די בייזע עלטער אָבער —
 שווינד'ט די יוגענד, — ווערט פערלאָרען.

ווערט מען עלטער — מעהר ניט יונגער —
 ווערט עם שווערער און ניט גרינגער,
 שעפ'ן זיך לאנגזאם אויס די קרעפטען
 און פערשיד'נע קראנקהייט העפטען,
 מינערען, ציהען זיך אויס די טעג,
 שלעפען זיך מיעדע טריט צום ברעג...

דעם ציעל ניט דערגרייכט — דעם צוועק פון לעבען,
 ענטווישט אין האַפען, פערפיהרט אין שמרעבען;
 און ס'כמארען זיך דרינגליכע פראגען
 וואָס לאָזען זיך מעהר ניט ערקלערען,
 עם לעשען זיך ברענענדע וואונשען —
 אין צווייפעל, אין זידיגע טרערען...

לעבענס פערלאָשענע שווינדען
 אין דעם פערגעסענהייטס-תהום,
 נייע לעבענס זיך אָנצינדען —
 ציען אין בריווענדען שטראַם;
 ס'ענדערען זיך ציימען אויף ציימען,
 דורות אויף דורות זיך ביימען —

וואָס זאָל דאָס ביימען בעדיימען?
 וואונדערט זיך אייביג דער תם...

און ס'עגבערען דרינגליכע פראגען —
 וואָס לוינט זיך גענום קעגען פלאגען ?
 דאָס גאנצע שאפען און צעשמערען,
 דער גאנצער דאָזיין און ניט ווערען ? ...

פון ניט פערשמעהן און צופיל קלערען —
 בלייבט ביים חכם גאָר דער צער ;
 בלייבט אַ חכם גאָר דער גאָר —
 וואָס וויל פון וויסען גאָר ניט הערען...

פורים

ס'אלע מאַל דיזעלבע זאך
 אין דעם לאנגען גלות,
 המנס זיינען דא אסך —
 כאפען זיי מפלות.
 זיינען מרדכי'ס וועניג פ'ראן —
 קומט עס זעלטען די ישועה,
 רייסט די מכה פריער אָן —
 נאכהער קומט ערשט די רפואה...
 וואָס זשע טויג דער גאנצער עסק,
 —שלעכטער אַנפאנג, גומער סוף?
 ס'קומען נסים רעגעלמעסיג
 נאָך די בייזע, שווערע שטראַף? ...
 וואָס מיר שילמען המן-ען,
 וואָס מיר מרדכי'ן בענשען ?
 אז א נס, — טאָ זאָל געשעהן —
 ליבע צווישען מענשען! ...
 זאלען מענשען ניט גרופירען
 זיך אין קלאסען געגען קלאסען,
 זאלען פעלקער רעספעקטירען,
 איינס דעם צווייטען זיך ניט האסן ;
 זאלען אלע ראסען, שטאמען,
 איינס דעם צווייטן ניט פערדאמען!
 —וועלען אלע האבען פרידען,
 גליקליך לעבען—גוים, אידען...
 לחיים אידען, ברידער לעבען !
 ניסט די כוסות פול מיט וויין,
 לאַמיר אלע דאָס דערלעבען —
 זאלכע נסים ביי צו זיין! ...

אויף קבר אבות

פה עמוד, דאָ שטעל זיך אָפּ,
 דו טרעטסט יעצט אויף דעם הייליג אָרט!
 זעהסט מצבות—ציילען שטארען,
 שימערירען דאָ און דאָרט, —
 ווי פּערגליוו'רמע פּראַגע צייכענס,
 ווי פּערטראַכמע, שמעהען שמוס? —
 מיעפע סודות פון די קברים
 שוועבען, וויקלען זיי ארום;

ס'טהון די בערגלעך ערד פּערדעקען
 וועלמען חרוב'ע געוואָרען,
 אומגעזעהענע טראַגעדיעס,
 ניט דערגרייכטע פּרייד און יאָהרען, —
 ס'ניט דערזאָגטע, ניט דערקלערטע,
 ס'ניט פּערווירקליכט האַפען, שטרעבען, —
 ס'קיינ מאַל ניט דערגאַנגענער
 סוד — פון זין און צוועק פון לעבען;

ס'שמעלצט דער לויף פון צייט, פּערשלינגט,
 מענשענס אַנפאַנג און זיין ענדע;
 פון זיין מאַכט, זיין גלאַנץ, ערפּאָלג,
 בלייבט פיער איילען זיין ארענדע.

דאָ אויף דיזען הייליג אָרט
 בלייב שמעהן, דו שמערבליכער, בעטראַכט!
 דער בליץ-שיין פון דעם קורצען לעבען,
 ווי קליין זיין ווערדע איז, זיין מאַכט;

נאַקעט איז דער מענש געקומען
 אויף דער וועלט, צוריק געקערט —
 דאָס לעבען אויסגעלאָשען,
 דאָס געביין — אין פייכטער ערד;

דאָ רוהט ענדע פון דעם האפען,
 קנאה, שנאה, ליידען, צער,
 שמאיען, האווען, גליק און פריידען,
 הערשען, זיעגען — ס'רוהט דער נאר...

נאָר זכרונות, שוואכע, טונק'לע,
 וועקט ביים לעבעדיגען אויף
 די נעמען פון פה נקבר'ס, —
 שמיל און שמוס בלייבט זייער סוף...

* * *
 שמיל געה — מיט הכנעה, יראה,
 ניט פערשוועך דאָס הייליג אָרט!
 זעהסטו קברים פון קדושים? —
 ניט קיין טוימע ליגען דאָרט! ...

ריזען-גייסטער שטאַרבען קיינמאָהל;
 ווען דער קערפער ליגט אין דרערד, —
 פאנגען אָן ערשט אויפצולעבען,
 אנערקענט ווערט זייער ווערטה.

די וואָס האָבן אויף זייער לעבען
 פאר זיך קיין מאָהל ניט געקערט
 נאָר פאר מענשהייט זיך געאפערט,
 בלייבען ניט פערדעקט פון ערד;

זייער אַנדענק — תחית המתים
 שמעהט אויף פון פערגעסענהייט,
 זייער וואָרט, געדאנק און מהאמען
 בלייבט אויף אייביג ווי די צייט.

* * *
 רייס אויס גראָזען נעבען קברים
 לאנג פערגעסען, וואָרף פון זיך,
 געה זיך אויך א נאָמען מאכען!
 ווען דו פעלשסט — דאן נארסטו זיך...

אמאל און היינט

— אמאל —

אין דער מדבר שמאכט דאס פאלק,
קיין וואסער זיצו בעקומען,
האט געשלאגען משה א שטיין —
איז וואסער באלד געקומען.

— און היינט —

מ'דארף ניט שלאגען, זיין אין כעס,
נאר א ריהר טהון מיט דער האנט
אום צו מאכען לויז דעם קראן —
צאפט זיך וואסער פון דער וואנט.

אונשמערבליקייט

עס געהט אוועק
א גאנצער לעבען
ביז מענשען
פאנגען אן פערשטעהן.

א גרויסער מאן
זא לאנג ער לעבט
און קען נאך שאפען —
מאכט קיין רושם ;
נאך ווען ער שטארבט
און פעהלט זיך אויסעט,
דאן איז
אחרי מות — קדושים.

דאס לעבען איז
א טראפען נחת,
א כוס פול גיפט —
באלד הייסט מען געהן...
די צייט ווישט אפ,
זי מאכט פערגעסען,
ווי ס'וואלט דער מענש
גאר ניט געווען.

און ס'פלאגט בעגריעף
פון מענשענס נישקייט,
ס'דריקט און עגבערט
יעדענס מוח ;
מען זוכט באפרידונג
אין אויסצייכ'נען
זיך מיט טהאמען,
גלאנץ און כוח.

עס שמרעכט א יעדער
אויף זיין ארט
צו מאכען זיך
בערימט, אונשמערבליך,
עס זאל א נאמען,
אנדענק בלייבען
ווען מע לייגט
ארויף די שערבלעך ;

דאך גיבען דורות
ניט ארויס
זא אפט בעגאכמע,
אויסדערוועהלמע ;
וואס זייער ווארט,
געדאנקען, טהאמען
בלייבט פאר דורות
אומגעצעהלמע ;

עס וואלט זיך קיינער
ניט ענטזאגט
פון אנערקענונג
אלס א פיהרער,
דאך קענען ווייניג
ביי זיך פועלן-
צו לעבען, שטארבען
ווי מארטירער.

געבארען
פאר א וועלט צו שאפען —
דאן לעבט מען ניט
פאר זיך אליין ;

און זייער לעבען
 פאר דער מענשהייט
 אוועקצוגעבען
 נאָר געשמרעכט.

אַט די עזע גרויסע,
 זעלמ'נע העלדען,
 מלאכים

אין געשמאַלט פון מענשען ;
 מיט זיי זיך טהוען
 פעלקער ריהמען,
 עס טהוען זיי דורות
 אייביג בענשען.

עס טרייסמען פיעלע
 זיך מיט גלויבען
 אין א בעס'רע
 יענע וועלט ;
 און פיעלע טהוען
 זיך פערטויבען
 אין געיעג
 נאָך מאכט און געלט.

אונשמערבליך בלייבען
 נאָר געצעהלמע
 וואָס האַבען פאר זיך
 ניט געלעבט ;

אל תשליכנו

רוקט זיך אן די עלטער
 ווערט מען שוואכער, קעלטער,
 טונקלען שוין די אויגען,
 ווערען אלע גלידער
 שווערער, שטייף און מיעדער,
 מה'ן די פיס זיך בויגען
 אונטער'ן לאסט דעם שווערען,
 מ'קען שוין גוט ניט הערען,
 שווער דעם קאפ צו האלטען;
 פאנגט דאס הארץ אן דריקען,
 טהוט דער אטהעם שטיקען,
 טהוט דער הוסט אנהאלטען;

ברעכען אלע ביינער,
 פאלען ארויס די ציינער —
 איז שוין אויס מיט אלעס...
 מ'קען שוין מעהר ניט שאפען,
 מ'קען שוין מעהר ניט שקלאפען —
 בלייבט מען נאָר ביים דלות...

מ'ווערט ביי זיך געפאלען,
 מ'מוז צו לאסט שוין פאלען,
 מ'האט שוין גאָר קיין ווערט ניט;
 און דער מלאך המות
 טרייבט זיך זיין קאטאָועס,
 לאַזט זיך פלאגען — שמערט ניט...
 נ'אויסגעקוועטשטען לעמען
 איילט ער זיך ניט נעמען...
 מאַטערט זיך דער קרבן,
 ווערט אלץ מעהרער שאַרבען —
 ווילט זיך אלץ נאָך דארבען,
 איידער זיין געשמאַרבען...

משה רבנו

אלס פרינץ ערצויגען געוואָרען
 אין פּרעכטיגען קעניג'ס פּאלאץ,
 אויפגעבראכט אין גרעסטען רייכטהום,
 איבערטערפליכ'ן גלאַנץ און לוקסוס, —
 האָט משה, דער געטליכער העלד,
 זיך מיט קיין זאך-ניט אינטערעסירט;
 און אין קימער זיך געלאנגוויילט
 פון די אלע פעסטליכקייטען,
 פּערגעניגענס ווילד-בערוישענד,
 וואָס א פּרעה'ס מאכט קען שאַפען;

נאָר געצויגען ווי מיט צוואנגען
 האָט עס איהם צו זיינע ברידער,
 וועלכע שמאכטען אונטער'ן שווערען
 יאָך און דראנג פון שקלאפען-קייטען.

אין דעם גליהענדען רויטען וויין
 וואָס האָט שמראַמען זיך גענאַסען,
 האָט ער בלוט געזעהען פליסען
 פון די וואונדען אויף די לייכער,
 אַפּט געשמיסענע מיט בייטשען,
 אין די הענט פון שקלאפען-טרייכער.

אין דעם קלאנג פון שענסטע מענער,
 פון די זיסטע מעלאָדיען, —
 האָט בענומען ער דאָס קרעכצען
 פון צום טויט-פּערפייניגטע,
 זיינע אַרמע, ברידער-שקלאפען.

פלעגט ער אָפּט זיי קומען טרייסטען,
מיט צובראָכען האַרץ אוועק געהן,
ניט קענענדיג זיי ווירקליך העלפען.

איין מאל האָט ער טויט געשלאָגען
א ברומאלען שקלאפען-פרעסער
און מצרים באלד פערלאָזען ;
האַט אין מדין זיך בעזעצט
און איז דאָרט א הירט געוואָרען.

פיטערנדיג די שאַף אין מדבר,
אין זיין טרוימען-וואונש פערטיעפט, —
זיינע ברידער פריי צו זעהען,
זאָרגלאָז ווי די שאַף געפיהרט...

דערזעהט א בוים ער פלוצלונג,
וואָס ברענט און ווערט דאָך ניט פערברענט,
און פון בוים גאַט'ס שטימע הערט ער
ביי זיין נאָמען איהם אַנרופען :

„משה, משה ! כ'האָב דערהערט
„דאָס קרעכצען פון מיין פּאָלק,
„עס איז די צייט שוין איצט געקומען
„פאר זיי אויסגעלייזט צו ווערען !...
„נעהם דיין שטעקען, געה צו פרעה'ן
„און בעווייז איהם מיינע וואונדער,
„היים איהם אין „יעהאָווע'ס“ נאָמען
„ס'פּאָלק, דיינע ברידער, לאָזען פריי !
„וועסט מיט גומען גאַר ניט פועל'ן,
„טהייל איהם אין א פּאַרציע מכות,
„וועט ער ענדליך בעסער ווערען !...“

טראגענדיג טיעף פאלקס-צער אין הארצען,
 פיהלענדיג דאך צו קליין ביי זיך
 פאר אזא גרויסע, וויכטיגע,
 — פון לאנג געטרוימטער — אונטערנעמונג,
 דאך מיט א געטליך-וואונדערליכען,
 פריידענ-קראפט און מוטה בעזעעלט —
 האט ער דאס פערשקלאפטע פאלק
 פון מצרים אויף דער פריי,
 טרוקען דורך א ים געפיהרט,
 זיינע פייניגער, פערפאלגער,
 אין דעם גרונט פון ים געזונקען ;
 און געפיהרט דאס פאלק אין מדבר,
 פערציג יאהר מיט מן געשפייזט,
 וואסער פון א שמיין געצאפט,
 זיי געבילדעט און געלערענט
 יושר און גערעכטיגקייט...

און קיין האַניג ניט געלעקט
 האט ער פון פאלק די אלע יאהרען,
 האט גענוג זיך אַנגעליטען
 מיט פיעל צרות און פערדרום! ...
 נאָר א משה האט געקענט
 א ששים-ריבוא — רויחהען-מאב,
 פיהרען, צאמען, קאַנטראַלירען !

האט פערשמעלט מיט זיינע פלייצעס
 אַפט קעגן גאַט'ס גערעכטען צאָרען,
 ווי א מוטער שמעהט אויס קרענקונג
 פון א קינד, איין אונגעהאַרכזאַמס,

און מיט ליעבע און רחמנות
 איהר צארטע האנד פערשמעלט די רומ
 פון שטרענגען, ביזען פאָמער...

מלחמות זיעגרייך דורך געפיהרט,
 ריעזען-פעלקער אָפגעראַמט,
 מיט איין עמוד אש וענן
 דורך גערייזט צו ענד דעם מדבר,
 ס'פאלק דערפיהרט צום ברעג פון ירדן,
 צום פערשפראַכען לאנד דערגרייכט
 וואָס פליסט מיט מילך און מיט האַניג...

דאָ זאָגט גאָט צו משה'ן — „האלט! ...
 „דו האַסט דיינס שוין אָפגעטהון,
 „יעצט מוזטו פון דער וועלט שוין געהן! ...
 „דאָס פאלק אין לאנד אריינצופיהרען,
 „איז אנאדערער שוין בעשמעלט...
 „דו — דאָס לאנד קענסט ניט בעטרעמען!
 „פון ווייט נאָר — מיט די אויגען זעהן! ...“

„ערבארעמדיגער פאָמער!“
 — האָט משה יאָמערליך געבעמען —
 „פאר אלע מיינע לייסטונגען, —
 „האָב איך דען גאַרניט זיך פערדינט,
 „אויך עטוואָס נחת צו געניסען,
 „איידער מיינע אויגען שליסען? ...“

„ס'קען אנדערש ניט זיין!“ — ענטפערט גאָט —
 „גרויסע גייסטער, גרויסע פיהרער,
 „פון זייערע פערדיענסמען

„געניסען ניט ביים קורצען לעבען,
„אונשמערבליכקייט — איז זייער לויז!...“

* * *

געענדיגט תורה לערנען,
זיין לעצטען ווארט צום פאלק געזאגט,
געהארכזאם, שמיל, ארויף געשטיגען
האט משה אויף דעם בארג „נבו“, —
פון זיין שפיץ אויף ס'לאנד געווארפען
דעם לעצטען בליק, און גלייך געשמארבען...
וואו-ז זיין קבר, ווייסט ניט קיינער!...

SOUVENIR

נעם מיין בילד צום אנדענק, ברודער,
 הענג איהם אין א פריים געפאסט
 אויפ'ן וואנט, — צו אין אנ-אלבום!
 ס'בייט זיך, ס'שווינט די צייט מיט האסט
 אין נאטור'ס פראצעס פון וועקסלונג,
 בילדער, לעבענס מישען זיך
 אין דער גרויסער פאנאראמע,
 וויזען זיך, — פערמישען זיך.

ס'רוישט די לעבענס-וועלען שטורמיג
 און פערשלעפען אונז אין וועג,
 וואו דער שטערבליכער מוז שווימען
 אפט גאר ווייט פון ליבסטען ברעג;
 אלטע פריינדע, נאָהנטע פריינדע,
 ווערען דורך דעם לעבענס-שטראם
 אפט דערווייטערט און פערגעסען
 אדער זינקען מיעד אין תהום...

פיעל האָב איך מיט דיר שוין, ברודער,
 פריינד פערלאָרען, היין און הער,
 און פערלאָזען זייט געדענקען,
 שווימענדיג אויף דעם לעבענס מעער? ...
 און ווען אונז דער שטראם אויך שיידעט
 און פערטראַגט אונז וועק פון זיכט —
 אונזער פריינדשאפט אפט דערמאָנען
 זאל מיין בילד און דאָס געדיכט.

לשנה טובה

געהט אייך, געהט, איהר פלאגען זארגען!
 ווערט פערשלונגען און פערשוואונדען
 אין די טויטע, שמילע גרונדען —
 מיט דעם יאהר וואָס איז פּעראַיבער!
 ניי און פּריש איז אימער ליבער...

נייער יאהר, דו פּרישער מאַרגען,
 פּרייער יאהר — פּון נייע זאָרגען —
 זיי ווילקאַמען און בעגריסט,
 מיר עמפּאָנגען דיר מיט לוסט!

פּרישע האַפּנונג, נייעס מוטא,
 צינד אונז אָן אַ הייסען גלוטה
 צוריק צום קאַמף אונז צו בעקערען! —
 אין דעם אלטען קאַמף, דעם האַרטען,
 זיעג, ערפּאָלג אונז צו ערוואַרטען;
 און געזייהט וואָס איז מיט טרערען,
 זאָל שוין גאָר אַהן מיה, אַהן שווערען
 מיט געזאַנג געשניטען ווערען.

קריטיק

- זיצט א שרייבער
מעקט און טראכט,
גאנצע טעג
און שפעט ביינאכט, —
ביז ער האָט
א בוך געמאכט, —
(ס'הייסט, ניט פארפאסט! ...)
נאָר — צוגעפאסט...)
און דעם בוך
ארויסגעבראכט
- האפט, פול גליק ער,
פרייד און גלאַנק,
—
רוהם עמפאנגען —
כלומען-קראַנץ;
איז נאָר פול
דער קראַנץ מיט דערנער...
— ס'שמעכט א קריטיקער,
מיט הערנער.
- יענעמס שאפען
בטל מאכען, —
איז דאָך פון
די גרינגסטע זאכען;
ס'קאָסט מבינות
נאָר קיין געלד ניט, —
- זאָגט דער מכין:
„איחס געפעהלט ניט!“
— „ס'טויג ניט!“ זאָגט ער, —
מהומ איחס עפעס!
זוכט נאָר פעהלער,
און זאמשעפעס;
ר'האַט פאר יענעם
קיין געפיהל ניט, —
ער אליין קען
בעסער שרייבען,
נאָר מע דארף ניט
און ער וויל ניט.
- צווישען אונז נאָר
זאל עם בלייבען...
— ס'האַט דער קריטיקער
קיין פען ניט!
האַט א „וועלער“,
נאָר ער קען ניט...
— קען ער אלזא
ניט פערליידען,
ס'זאל א צווייטער
זייהען, שניידען.

ALL RIGHTS RESERVED.

COPYRIGHT 1928.

THE ROMM PRESS, BALTIMORE, MD

